

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

91 Garrula[n]tium in choro (Chor oder schwetz narren) Nole. Recitare aut legere vilia in choro: referre inutilia: referentib[us] auscultare: p[er]mittere garrulato[n]es: exire de choro: tacere [et] ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

bi sunt/erudi eos z curua eos a pueritia eoz. Fac inq; sicut plantule
 nouelle fieri solet: cui adiungit vga recta sibi z mensurata/ad qua colli
 gatur: fm cuius rectitudine sursum crescit/z sustentat ne cadat: sic tu
 fac. Appodia hanc plantula vge correctois/ne omni vento ppue vo
 luntatis moueat. Prouerb. xxij. Stulticia colligata est in corde pueri:
 vga discipline fugabit eam. Contra eos q pmitunt pueros euagari li
 bere ad vetum voluntatis. Vide sit vga hec quam aduigis recta/z no
 curua: ne se eius curuitate quadrat/z se eidem insinuet. Prebe ei rectu
 exempli: fac bonu coram eo. Recta fm rectam ronem z regula diuina
 scz pceptoz diuinoy. Nec tua exemplaris opatio baculus rectus est:
 cui si alligaueris puulam plantula filioi tui/etia ipa sursum in rectuz
 crescet. Contra eos q pbent pueris exempla mala/in loquedo turpia
 vba medacia/in crapula zc. Fac sit baculus hic siue vga qua appodi
 as siue sustulit plantula ei z mensurata/ne nimis grauis sit: z eam po
 tius detrahat q; sustenter: z oppmat potius q; supportat. Sine correc
 tionu vge moderate/discrete/no ex impetu furoris: sicut qdam stulti
 rectores scolasticoy puulos timidos terrer: z tra eos acsi essent homi
 cide insurgit: inde etia glantes aliqui: tales oppmunt ingenia: poti⁹ em
 sunt lenimētis z mansuetudine z pmissis inducedi q; terrorib: vt do
 cet Quintilianus. Non debet pater neq; mater ex furore corrigere: qa
 hoc potius vindicatio inordinata est q; correctio: q est actus charitas
 tis/illa aut ire z furoris. Item debent eis zmesurata opa imponere in
 ieiunijs/in oronib: z alijs spualib:/similr in corpilib: in vtroq; enim
 eos instruere debent z nutrire z assuefacere. Nutrias animaz eius in
 spualib:/pcepta spualia eis impmedo/z meliora(more auium q; grana
 meliora pullis suis portat) eis porrigendo/p q; spualr viuere poterit.
 Ele etati nostre: in qua pueris venena vitioy non grana vtutu a mas
 gistris/nutricib: z(qd horredum est) ab ipis quoq; parentib: adminis
 trant. Docet eos cantilenas amatorias carnales: rident ad eoz iuras
 meta/scurrilia/leuitates zc. Itaq; fit/vt q; deberet esse fulcimenta plan
 tulaz/fiant z sint earudez demolimeta. Porro etia ciuilib: sunt assue
 faciendi opib:/vt ocium(quod est oim vitioy nutrit) z vicia fugiant: et
 vt in necessitate de labore suo se viuare sciant: exeplo Augusti Cesaris
 De quo Suetonius scribit/q; filiam z nepotes ita instituit/vt etia la
 nificio assuefaceret: ac nec loq; vel agere qcq; nisi palam: no obstante q;
 eos terris ditare potuit: tñ sic eos informari voluit/vt si ad extremam
 deuenirent inopia/arte se viuaret. Hoc est qd dixi ab initio: Si filij ti
 bi sint/erudi eos. Rogemus dñm.

Feria. ij. post Oculi. iij. Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. j. Euangelium.

Fi. 6

Garrulantium in choro

Nonagesima prima stultorum turba est in choro garrulantium: (Chor narrē: schwetz narrē) eorum qui diuinum officium perturbant garrulationibus. De quibus tria dicā. Primo nolae: scilicet fatuitas. Secundo: tertio remedia. Et prout dinoscere nolis septem.

Prima nola est: recitare aut legere utilia: sicut aduocati faciunt: et si gilliferi sigillat litteras. Sunt qui putant se non esse fatuos: si infra diuina officia loquantur de rebus bonis et utilibus. Quod dicunt: bonum est quod loquimur. Sed errant: non enim bonum est. Dicit Rich. de patriarchis quod cogitationes etiam bone tempore orationis non sunt admittende: sed in aliud tempus differende. Si cogitationes admittere non licet: multo minus uerba utilia impertinentia. Pertinentia ad officium dici prout breuiter: ut credo de antiphona: vel psalmo. et silibus. Letetur de alijs utilibus rebus non licet loqui: neque bonum est. Nam ad actum bonitatis requiritur ut sit vestitus circumstantijs debitis: presertim loci et temporis: habet autem non est locus aut tempus de re familiari loquendi. Et accipe sile: quod est opus melius quam canere missam etc. Sed si hac hora que predicatio canere uolueris: plane non bonum sed malum erit. Sic quod melius quam sentias iustas: proferre: litigia amouere: inter partes pacem facere: et tamen hac hora aut in ecclesia id minime licet: ut in. c. decet. Sic in proposito.

Secunda nola est: referre inutilia. Si utilia non licet: minus licet inutilia: et adhuc minus prophana: turpia et nociua: uerba loqui: detractoria. Si rationem nos reddere oportet de omni uerbo ocioso: uerbis que et de quocumque dicto: qualem quos rationem reddent clerici de uerbis ociosis dictis in templo: loco sacro: tempore que laudare deum deberent. Vnde nimirum toto orbe terrarum acta recitant de bellis et alijs uanis. Itaque haud aliter ac in foro muliercule garrulationes exercet. Debent ergo presertim non solum dicere quod uerba dixerint ociosa: sed etiam quod inter diuina officia. Visiones multe sunt demonum letantium de talibus garrulationibus: quibus nonnullas addere potes.

Tertia nola est: talibus garrulationibus auscultare. Sunt qui non garrulant: sed garrulationibus aurem adhibent: quos non minus culpabiles puto. Dicit beatus Bernardus. detrahentem et audientem sibi detineri culpa. Sic habet uide: nam nisi garrulationi aures preberet: cito desisteret. Itaque audientes sunt sibi dicendi occasio. Iudei obturant aures digito ad blasphemias: et tu ita facito ad garrulationes. Precipue autem magni id facere debent: quibus est repugnanti autoritas. Simpliciter aliqui erubescunt et timet repugnare talibus. Dic ergo garrulationi tali: Obmutescere: est tempus laudandi deum.

A Quarta nola est: garrulationes permittere. Non garrulas: neque aurem garrulationibus preberis: sed non punitis dum ex officio haberes: sed dissimulas timore vel negligentia. Plane omnium malorum illorum princeps es: et grauissimas penas debis penas: immobiliter stat regula Pauli: facies et presenties sibi pena plectuntur. Hoc uerum esse tunc senties: cum dixerit tibi in nouissimis: Redde rationem uillicationis tue.

Quinta nola est: de choro exire. Sunt qui instar balneantium exiunt

eborum ⁊ redeūt (blytzen vñ vñd yn) nedū in choro / sed extra in ecclā et foris garrulatoibz intēdētes. **D** dicit: habeo causam excūdi. Plane si legitima est ⁊ necessaria / nihil inficioz: tu autē videris q̄lcm p̄cedas. **H**abeo inq̄s mercari / ⁊ multa negocia expedire: ideo nulla fit copia i choro manēdi. Et ego tibi dico p̄tra: qz multa negocia in choro expedienda / magnis ⁊ arduis rebo diuini cultus ⁊ laudis incūbendū: q̄ tibi ad negocia secularia (q̄ multa minora sunt) exire ⁊ vacare nō h̄. Ecce elypeum argumēti tui / tibi ⁊ p̄tra te in gladiū ⁊ sum. Esto habeas etiam intēdere rei familiari: huic poteris intēdere alijs horis / q̄ multo p̄les restāt q̄ sint ille q̄ deputate sunt diuino cultui añ ⁊ post p̄radiū. **P**orro si nō q̄siueris sup̄fluitatē in alimonia / diuitijs ⁊ delicijs: statim et modico tpe parare poteris tibi necaria vite. **S**i at̄ sup̄bie / luxurie / auaricieqz tue viuere ⁊ satisfacere volueris ⁊ esse negociator / sigillifer / pecorator / ⁊ alijs sibi: taceo de ludis ⁊ p̄uiijs / sagittatoibz tete implicare: nihil mix si vno incōueniēti dato sequant̄ plura ⁊c. **S**z clericali volēti viuere / modicū tps sufficit p̄ alimonia sui corpusculi / ⁊ rebo tempalibus emendis.

Sexta nola est: se dūtarat p̄ntare / ⁊ mox capite retracto abire. Dicit **B**erson in regulis moralibz: qz tales corā deo tuti nō sint / q̄uis in foro exteriori nō puniant: nec ad restitutōem tēueant: sic inq̄ens. **M**ulta sufficiūt ad h̄ / vt aliq̄s faciat fruct⁹ sui beneficij esse suos in foro exteriori: immo ⁊ qz restituere nō teneat / q̄ aiā a pctō mortali nō liberat: vt intrare subito certis horis ad ecclā / ⁊ intentōe solū q̄stiosa ⁊ silia. **H**ec **B**erson ⁊c. Dicit q̄dā qz sic intrare ecclā als nō iturus sit signū simoniace prauitatis: tñ idē **J**oā. **B**erson aliter determinat in de directōe cordis: quē vide cū Angelica.

Septima nola est: tacere ⁊ biare (Schweigen vñ gynch: dem rozaffen zusehen) **P**ont̄ hec nola in fine tui speculi. **I**pi sunt q̄ manēt: nō exeūt: neqz garrulāt / s; tacēt: nō laxātes ora ad cantū: sed distita tenēt q̄si muscas capturi. **D** sed nō scio canere: discas igit̄: bñficiū dat̄ p̄pter officiū: aut si nō scis officiū / relinq̄ bñficiū ⁊ da ei q̄ scit ⁊ parat⁹ est facere officiū. **E**sses ne tu p̄tent⁹ si sutor tu⁹ a te recipet mercedē aut p̄ctum / ⁊ nō p̄staret tibi calceos: excusans se / qz facere nesciret: tu mox subuigeres: redde q̄ p̄ctū. ⁊ tu q̄qz fac sile: si nō scis facere officiū / noli sumere qd̄ p̄ officio dat̄ stipēdiū. **E**t qd̄ igit̄ hi agūt q̄ sic tacēt: **M**iant et inspiciūt (den rozaffen) stant aio ⁊ oculis distracti: aio in foro / corpe in choro: neqz intus aio p̄templant̄ simeā arūdinū / diuagātes p̄ cogitationes suas hinc inde: s; ⁊ oculis ⁊ moribz eādem vagibilitatē indicant: p̄tine ⁊ p̄grega cor tuū fatue (gynaff) **C**irca idē q̄ris q̄nta sit coz stulticia: **R**ūdeo qz grādis admodū est: ⁊ nō sine pena euadēt: qz tam bono stū / vtile / facile / ⁊ iucūdū officiū / tam negligēter ⁊ infidelr impēdūt tāto dño: q̄lis est dñs de⁹ n̄: q̄ oia vider: p̄ns est: corā q̄ stam⁹: q̄s in suū

Garrulantium in choro

seruitium assumpsit: q̄ illā pigritiā/illā infidelitatē nr̄am vider. Quis de
bitor cuiusq̄ etiā minimo terreno dño talia coram eo auderet/si sibi
obligatus esset ad seruiendum? Officiū inq̄ tam honestū explere des
dignamur diligēter. Si essemus dediti turpi officio quēadmodū ple
riq̄: q̄ etsi sint in magnorū p̄ncipū curijs/nō tū honestis sed inhonestis
officijs sunt deputati: vt stabulo equorū. Si inq̄ tali officio essemus p̄
fecti: nihil miri si negligēter ei intēderem⁹. Nūc at nobilissimo illi offi
cio q̄ nullū maius: qd̄ etiā beī in celo in p̄petuū exercebūt. Beati q̄ ha
bitāt in domo tua dñe: in secula seculorū laudabūt te. Officiū p̄ q̄ nos
bis alimonia dat̄ in magna abūdantia/ in ocio/ ymbra ⁊ pace cum ma
gnis p̄uilegijs. Agricola fodit terrā ⁊ arat sub estuātē sole/ cū pane se
cūdario ⁊ aqua: vt ego similia comedā ⁊ vinū bibā sub ymbra. Merc
cator currit ad indos in piculis marinis ⁊ labore/ vt tibi aduehat pi
per/ ficus ⁊ amigdala. Relinq̄t ciuis vxorē ⁊ pueros/ ⁊ armatus pec
dit ad hostes cū piculo vite: vt ego in pace vitam sub lineis ⁊ lanceis.
D Et cur hec oia? Plane vt officium laudis expleam deuote/ cui addic⁹
sum. Cur putas q̄ ab his oib⁹ onerib⁹/ laborib⁹/ piculis liberi sumus?
Labores p̄p̄orū possidebūt/ vt discāt iustificatōes eius: hec causa est.
Et hinc nūc qd̄ dicemus dño deo: putasne inultū sicut/ q̄ h̄ officium tam
lucrosū nobis/ ⁊ qd̄ nos in tātam ponit libertatē ⁊ q̄etē/ tam negligē
ter ⁊ infidelit̄ facimus/ officium facillimū ⁊ iucūditissimū? Profecto inul
tū nō sicut. Qui scādalizat vnū ex pusillis/ expedit vt appendat̄ mo
la asinaria ⁊c. Et qd̄ illis erit q̄ nō vnū/ sed totā eccliam scādalizat? Im
probat dñs iudeis/ qz labijs eū/ nō at corde honorabāt: qd̄ fiet his q̄ ne
qz corde neqz labijs honorāt? Proculdubio h̄ fiet: q̄ q̄ eū h̄ negligunt
laudare/ neqz alibi in celū eū laudabūt: s̄ cū lupis infernalib⁹ vltulabūt
in eternū blasphemātes. Queris circa tertiu: Et qd̄ igit̄ faciem⁹: quō
laudabim⁹? Dat̄ Bern. modū laudādi deū/ catenā p̄stās aureā cū cir
culis siue anulis: quā dimitto ad p̄s. Fac h̄ qd̄ Dñe vlti. scribit̄. Red
dem⁹ vitulos labiorū nostrorū. Vitulos optimos sacrificabāt veteres
dño: ⁊ tu vitulū labiorū/ q̄ est orō deo offer: bonū ⁊ p̄fectū/ medullatū ⁊
carnosū/ pingūē ⁊ oīquaqz p̄fectū. Habeat medullā/ ossa/ carnes/ pin
guedinē/ cutē ⁊ pilos. Audi q̄ dico. Habeat vitul⁹ orōnis p̄mo medul
lam intentōis pie. Sit intentio tua q̄ orare velis vt veniā ⁊ gratias ⁊
gl̄am ⁊ cetera bona sua data largiat̄ tibi aut alijs p̄ q̄b⁹ oras: s̄m q̄ ip̄e
nouerit expedire. Neqz hoc semp̄ optet vt fiat distincte: sufficit q̄ in ge
nere ⁊ vniuersalit̄ intendis p̄ orōnes bona data dei/ non cogitando sin
gulariter de venia aut aliquid aliorū. Deinde secūdo habeat ossa fortis
tudis. Subiuit orō m̄scis cogitationū/ tedio/ phirritatis/ dilatōe boni
ura ⁊ impatiētia auiditatis ⁊ cordis leuitate. Contra hec sis fortis/ ne
decidat orō tua sic pelliciu sibi relictū suspēsus. Tertio habeat carnes/
hoc est intellectū ⁊ cogitationem scatorū x̄bis orōnis. Quarto habeat

Turba. XCII XXX

pinguedinē baz carniū/q̄ est deuotio. Quinto pellē: pellis hui⁹ vituli ē ipe p̄teritus ⁊ scries x̄boꝝ oꝝionis/q̄bo alia q̄ dicta sunt p̄tinent: ⁊ tan q̄ a pelle exteriori operiunt. Sexto pili in isto vitulo sunt strepit⁹ voꝝ calis exterior. Nūc vitulū sic integꝝ/sic p̄fectū/offer dño deo tuo: vt ex snia dicere possis: Holocausta medullata offerā tibi. Sic nobis miseris/q̄ miser sacrificiū offerimus sine medulla/carne/osse ⁊ pinguedie: vir cutē: ⁊ ne q̄dē integrā/s; ruptā ⁊ laceratā offerim⁹ x̄boꝝ: ⁊ neq; pis los offerim⁹ vocalis strepit⁹/s; dormitam⁹ zē. Dic ex Guilhelmo Par rbfisen. in diuina rbetorica. Rogemus dñm.

Feria. iij. post Oculi. v. Martij.

Stultoz. infinitus est numerus. Eccl. j. Euangelium:

Nonagesimasecūda turba stultoz. est supboꝝ (überbeben nar; S ren) Nole q̄bo dinoscunt tot sunt q̄t res de q̄bo supbire p̄tins git: q̄ in maximo sunt numero: sic ⁊ nolc. Ego aut̄ ex eis pau cas respectiue imp̄sentiaz p̄ducam.

Prima nola est supbire (sich überbeben) de sanitate corpis. Nescis o fatue q̄ q̄ hodie san⁹ est/cras egrotat: hodie viu⁹/cras mortuus. Nescis qz vita est vapor ad modicū parens. Jacobi. iij.

Secūda nola est: supbire de robore corpis. Nescis o stulte q̄binc in firmitas mētis exurgit: sed ⁊ tibi grādiōz imminet pugna. Si q̄dez ca ro ꝑcupiscit aduersus sp̄m/ ⁊ fortior caro fortius. Sap. vj. Fortiorib; fortior instat cruciatio.

Tertia: supbire de velocitate. Superat te o fatue canis/lepusculus ⁊ ceruus: equū habes velociter te ad interitū anime in infernū vchēte. Azabel velox cursu interijt.

Quarta: supbire de pulchritudine: Scis de q̄ supbis: mortu⁹ de sepultura sepulchri: aia tua mortua pctō iacet sepulta in corpe tuo pctō D steruus q̄d supbis de inue qua optum es?

Quinta: supbire de nobilitate. Fatue corue supbis de plumis pauos nis. Esto parētes tui nobiles fuerint/ ⁊e p̄f x̄tutes: tu at̄ vitiosus cor uis niger. Nō tu s; ipi nobiles: als de noie vano supbis.

Sexta: supbire de libertate corpis: q̄ nulli obnoxio/nō cobibit⁹ a ma gisterio. Fatue supbis de libertate serui maluoli/cui deberet̄ tortura ⁊ ꝑpedes. Eccl. xxxij. Corpus tuum seruus maluolus.

Septima: supbire de ingeniositate (geschicklichkeit) qz intellectū acu tum/memoriā tenacem/ap̄tus natus ad x̄tutes/bonā dispositōnem. Supbis fatue de co q̄ male ⁊ bñ vti posses/ad x̄tutes ⁊ vitia: indiffe rentia em̄ sunt: sicut eloquentia.

Octaua: supbire de diuitijs. Fatue supbis qz maiorē ⁊ grauiorem S babes ad collū molā depēdētcm q̄ alij te demergētcm. Ap̄ls. Qui vo Ji iij